

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА В АГРОЭКОЛОГИЧЕСКИХ КОЛЛЕДЖАХ

Сук А.М.

Аннотация. В статье анализируются основные тенденции дальнейшей деятельности высших учебных заведений I-II уровней аккредитации после вступления в силу Закона Украины «О высшем образовании».

Ключевые слова: Закон Украины «О высшем образовании», младший специалист, младший бакалавр, инновационные методы, колледж.

MODERN TRENDS IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE AGRARIAN SECTOR IN AGROECOLOGICAL COLLEGES

Suk A.M.

Abstract. The article analyzes the main tendencies of the further activity of higher educational institutions of the I-II levels of accreditation after the entry into force of the Law of Ukraine "On Higher Education".

Key words: Law of Ukraine "On Higher Education", junior specialist, junior bachelor, innovative methods, college.

УДК 316.55/56 : 314.113 : 504.5

СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАСЕЛЕННЯ – МЕШКАНЦІВ ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

Н.Т. ТВЕРЕЗОВСЬКА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України

E-mail tverezovskaya@nubip.edu.ua

Т.В. БЕЗШТАНЬКО, магістр другого року навчання спеціальності «Соціальна робота»

Національного університету біоресурсів і природокористування України

E-mail dinura381@gmail.com

Анотація. У статті виділено типи забрудненості (фізичне, біологічне, хімічне) зі стислою характеристикою; особлива увага приділена соціально-економічним проблемам населення за результатами проведеного анкетування (Житомирська область, Народницький район). Аналіз соціальних проблем, дозволив сформулювати рекомендації щодо їх усунення.

Ключові слова: соціальні проблеми, забруднені території, аварія, Чорнобиль, категорії людей, мешканці, причини, анкетування, результат.

Актуальність (Introduction). Соціальні проблеми, як складне багатомірне явище, завжди присутні в будь-якому суспільстві, що розвивається. Вони існували, існують і бути існувати у різні періоди розвитку людства. Проте підходи до соціальних проблем – різні. Ріст інфляції, зниження доходів населення, збільшення цін і тарифів на продукти харчування, транспортні та житлово-комунальні послуги призвели до зниження якості життя більшої частки людей в Україні. Вищезазначене призводить до виникнення інших проблем. Найгострішою стає постійне зменшення кількості населення (зменшується народження дітей, збільшується смертність (на 100 померлих – тільки 55 народжених [1]), мільйони українських громадян виїжджають за кордон у пошуках кращої долі). Так, за першу половину 2018 року чисельність населення в Україні скоротилася на 122,5 тисяч осіб. За даними Державної служби статистики України на 01.07.2018 р. в нашій країні проживає 42 млн 263,9 тис. громадян, серед них міського – 32,5 млн. осіб. Ця цифра ще вражає, тому що близько десять відсотків з 35,5 млн. не мають постійної роботи.

Згідно демографічних прогнозів, у 2050 р. частка людей старших за 60 років сягне позначки 33%. Отже, Україна є і залишається на сьогодні однією з «найстаріших» країн у світі. Це проблеми загальнодержавного рівня, які на сьогодні можна назвати найгострішими. Занепокоєння викликає і доля населення, яка проживає на забруднених територіях. Як бачимо – актуальність дослідження – незаперечна.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analys is of recent researches and publications). Соціальні наслідки (психологічні, правові, медичні, екологічні, медичні, а також соціальні проблеми населення м. Славутича) Чорнобильської аварії різного характеру розкривають у своїх працях: Л. Амджадін, Л. Бевзенко, О. Гончарук П. Замостьян, К. Логановський, Б. Осколков, Ю. Саєнко, Б. Сердюк, Н. Ходорівської, Г. Чепурко.

Недосконалість правової бази з питань соціального захисту, соціо-медико-психологічної реабілітації загострює сприйняття постраждалим населенням тих змін, котрі відбуваються в державі. А це у свою чергу негативно впливає як на формування соціального самопочуття, так і соціальну активність (здоров'я) громадян [2-4]. Протягом 1994-2000 років було створено п'ять Центрів (сmt. Бородянка, сmt. Іванків, м. Боярка, м. Славутич Київської області та м. Коростень Житомирської області) соціально-психологічної реабілітації населення та його інформування з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. У травні 2017 року відбулося їх перейменування у Центри соціально-психологічної реабілітації населення [5]. З моменту існування, одним з головних завдань діяльності центрів була соціально-психологічна допомога населенню, постраждалому внаслідок Чорнобильської катастрофи. На жаль, з перейменуванням центрів зникло це завдання. І лише в переліку категорій отримувачів послуг Центру знаходимо: «...інші громадяни, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій та/або зазнали впливу життєво небезпечних чи психотравмуючих подій...» [5]. Отже, чорнобильці, як окрема категорія, зникли з головних завдань, які реалізують Центри.

Мета (Purpose). – розкрити основні соціальні проблеми населення – мешканців забруднених територій.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано методи бесіди, анкетування, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації.

Результати (Results). В екології прийнято виділяти три основні типи забруднень: фізичне, біологічне та хімічне.

Перепопнені сміттєві полігони, нелегальні смітники – ось одна з головних небезпек як для природи, так і для людей. Смітники... Ця проблема стоїть перед людством з часів його виникнення на землі. Чим далі, тим серйознішою вона стає. Та ж ситуація і з природою. З одного боку – вплив військових дій (вибух будь-якого снаряду, безперечно, несе загрозу всім: і людям, і живій/неживій природі), з іншого – зсув ґрунтів веде до руйнування комунікацій, що лежать під землею. Викликає занепокоєння хімічне забруднення, яка стає реальною загрозою.

В контексті нашого дослідження будемо розглядати фізичне забруднення, яке з'явилося внаслідок вибуху на ЧАЕС. Таким чином, під забрудненими територіями будемо вважати ті, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (радіоактивного забруднення зазнало більше 140 тис. км² території).

Один за другим вибухи, які пролунали у ніч на 26 квітня 1986 року змінили життя багатьох людей. Аварію на Чорнобильській АЕС суспільство визнало як техногенно-екологічно-гуманітарну катастрофу, в одну мить перевернувши уявлення громадян про «мирний атом».

Узагальнені наслідки аварії на ЧАЕС ґрунтовно досліджуються Інститутом психології України під керівництвом О. Киричука. Науковці розкрили вплив аварії на життєдіяльність дітей і підлітків, які проживали і проживають в небезпечних для здоров'я зонах.

Аналіз наукової психолого-педагогічної, соціологічної, спеціальної літератури дозволив класифікувати соціальні наслідки на чотири категорії. При цьому вік населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської аварії, нами не враховувався. Так, соціальні наслідки було виокремлено в чотири основні групи: соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-психологічні, етнокультурні. Розкриємо складові кожної групи. Так, до соціально-політичних наслідків відносимо: демографічну та екологічну політику держави,

міграцію населення, а також збереження його генофонду. Важливим вважаємо в цій групі й соціальний захист. Незаперечним і вкрай важливим залишається удосконалення нормативно-правова база з боку держави.

До соціально-економічних наслідків віднесено: перерозподіл коштів; виведення/введення до обігу земель; введення нових форм господарювання із застосуванням інноваційних технологій; створення (відродження) спеціальної соціальної структури; обмеження життєдіяльності.

Соціально-психологічні наслідки включають: психологічний стан людей, їхні ціннісні орієнтації, адаптацію, міграцію (первинна/вторинна/третина), очікування, установки, методи реабілітації.

Групу етнокультурних наслідків складають: етнокультурні цінності; звичаї; мораль; регіональна культура; виховання й організація культурних заходів у постраждалих регіонах.

Спираючись на визначену класифікацію нами було розроблену анкету для виявлення тих чи інших наслідків. Респондентами були мешканці с. Базар Житомирської області Народницького району. Так, запитання анкети: «Що найбільше турбує Вас у повсякденному житті?», стало найскладнішим. Майже всі опитувані просили дати пояснення, що може турбувати. Більшість чоловіків – 42,2% – віком від 30 до 44 років, нічого не турбує, тобто у них все гаразд. При додаткових запитаннях: Чи Ви працюєте? Як на Ваше здоров'я вплинула аварія на ЧАЕС? Чи проживали Ви тут на момент аварії? – відповіді були приголомшеними. Відсутня робота, погано зі здоров'ям... тощо. Повертаючись знову ж до головного запитання було з'ясовано, що головним стала відсутність роботи, здоров'я відходило на другий план. Інша картина прослідковується з особами віком від 45 до 87 років. Більше всього їх турбує здоров'я (82,7%), 18,3% хвилюються за своїх дітей (щоб вони були здоровими, впевненими у завтрашньому дні). Загальновідомо, що постійне існування страху, занепокоєності тощо соціальному середовищі, негативно відбивається на здоров'ї, як медичному, так і психологічному. Саме тривожні переживання про здоров'я стають причиною різноманітних страхів. Задавши питання про повторення «Чорнобильської аварії» майже всі респонденти не бояться цього. На запитання «Чому?». Відповідь були майже у всіх однаковою: «А чого боятися? Ми вже стільки років тут живемо (друга зона), вирощуємо та їмо зі своїх городів, – бачите нічого не трапилось. Де та радіація? Покажіть»). Проте майже всіх хвилювало соціальне забезпечення державою. Люди пенсійного віку скаржилися на занадто малу пенсію, а працюючи на малу заробітну плату. Мінімальне отримання пенсії призводить людей іноді до паніки. Занепокоєність видно одразу після відповідей – треба і за газ заплатити, і за житло, і щось купити поїсти («Ну що це за пенсія: 1762 гривні?»). Всіх без винятку мешканців другої зони турбувало питання приватизації. «Я живу у комунальній власності, а якщо завтра прийдуть і виселять мене?». Також, громадяни жалілись на відсутність роботи. На запитання: «Чого Вас це турбує? Ви вже на пенсії?», 64,3% респондентів (вік в межах від 50 до 65 років) хотіли б ще працювати, бо почувають себе добре. Також особи і працездатного віку хотіли б мати роботу у своєму населеному пункті, а не їздити до Житомира, Овруча, Коростеня та ін. Але у другій зоні, за законодавством, будь-яка діяльність заборонена, а отже й приватизація теж. Як бачимо, населення більше всього хвилюють такі проблеми як: власне житло, достойна робота, здоров'я, ремонт доріг, автотранспортне сполучення. Політичні проблеми на сьогодні зайняли останнє місце в їх житті.

Такі наслідки пов'язані, на наш погляд з інформаційною політикою держави щодо постраждалого населення. На сьогодні держава її програла. Наслідком цього, за даними МАГАТЕ, став статус «Чорнобильців» – «соціально виключені» [6]. Не можна тримати населення в невідомості. Адже інформаційний голод, як відомо, підриває у людей довіру до влади, інструментом якої виступають засоби масової інформації.

Висновки і перспективи (Discussion). Чорнобиль ніколи не буде мати минулого часу. Навіть 33 роки поспіль його відлуння відчуває майже кожна десята сім'я. Підводячи підсумки можна констатувати недосконалість законодавчих актів, які регулюють правові відносини між потерпілими та державою. Всі проблеми необхідно розглядати тільки в їх тісному взаємозв'язку, системно та цілеспрямовано.

Список використаних джерел:

1. Населення України в 2018: озвучено тривожні цифри. URL: <https://znaj.ua/society/naselennya-ukrayiny-v-2018-ozvucheno-tryvozhni-cyfy> (дата звернення 12.10.2018)
2. Прилипко В.А., Озерова Ю.Ю. Сравнительная оценка социально-психологического состояния населения радиоактивно загрязненных территорий и переселенного населения спустя 20 лет после аварии на ЧАЭС. *International journal of radiation medicine*. Vol. 2006. 8(1). P. 70–71.
3. Саєнко Ю.І., Коноплицька Т.О., Іщенко А.В. Потреби потерпілого населення в контексті потенціалу відродження громад. *Чорнобиль і соціум*. 2007. Вип. 13. С. 21–44.
4. Соціально-психологічний аспект. *Гуманітарні наслідки аварії на ЧАЕС. Стратегія відродження* [Підготовлено на замовлення ПРООН та ЮНІСЕФ за підтримки Управління ООН з гуманітарних питань і ВООЗ. Відп. ред. Патрік Грей]. Оксфорд : Рісерч ЛТД. 2002. С.60 – 65.
5. Про перейменування центрів соціально-психологічної реабілітації населення та його інформування з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в Київській області та затвердження положень про них. *Розпорядження Київської обласної державної адміністрації від 31 травня 2017 року № 294*. URL: <http://koda.gov.ua/normdoc/pro-pereymenuvannya-centriv-socialn/>
6. Соболева Н. Відлуння лиха: відображення соціально-психологічних наслідків природних і техногенних катастроф у масовій свідомості. *Чорнобиль і соціум*. 1997. Вип. 9. С. 82-91.

References

1. Naselennya Ukraini v 2018: ozvucheno trivozhni cifri. URL: <https://znaj.ua/society/naselennya-ukrayiny-v-2018-ozvucheno-tryvozhni-cyfy>
2. Prilipko V.A., Ozerova YU.YU. Srovnitel'naya ocenka social'no-psihologicheskogo sostoyaniya naseleniya radioaktivno zagryaznennykh territorij i pereselennogo naseleniya spustya 20 let posle avarii na CHAEHS. *International journal of radiation medicine*. Vol. 2006. 8(1). P. 70–71.
3. Sayenko Yu.I., Konoplicka T.O., Ishenko A.V. Potrebi poterpilogo naselennya v konteksti potencialu vidrodzhennya gromad. *Chornobil i socium*. 2007. Vip. 13. S. 21–44.
4. Socialno-psihologichnij aspekt. Gumanitarni naslidki avariyi na ChAES. Strategiya vidrodzhennya [Pidgotovleno na zamovlennya PROON ta YuNISEF za pidtrimki Upravlinnya OON z humanitarnih pitan i VOOZ. Vidp. red. Patrik Grej]. Oksford : Riserch LTD. 2002. S.60 – 65.
5. Pro perejmenuvannya centriv socialno-psihologichnoyi rehabilitaciyi naselennya ta jogo informuvannya z pitan podolannya naslidkiv Chornobils'koyi katastrofi v Kiyivskij oblasti ta zatverdzhennya polozhen pro nih. *Rozporyadzhennya Kiyivskoyi oblasnoyi derzhavnoyi administraciyi vid 31 travnya 2017 roku № 294*. URL: <http://koda.gov.ua/normdoc/pro-pereymenuvannya-centriv-socialn/>
6. Sobolyeva N. Vidlunnya liha: vidobrazhennya socialno-psihologichnih naslidkiv prirodnih i tehnogennih katastrof u masovij svidomosti. *Chornobil i socium*. 1997. Vip. 9. S. 82-91.

СОВРЕМЕННЫЕ СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ НАСЕЛЕНИЯ – ЖИТЕЛЕЙ ЗАГРЯЗНЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ

Тверезовская Н.Т., Безштанько Т.В.

Аннотация. В статье выделены типы загрязнения (физическое, биологическое, химическое) с их краткой характеристикой; особое внимание уделено социально-экономическим проблемам населения по результатам проведенного анкетирования (Житомирская область, Народнический район). Анализ социальных проблем, позволил сформулировать рекомендации по их устранению.

Ключевые слова: социальные проблемы, загрязненные территории, авария, Чернобыль, категории людей, жители, причины, анкетирование, результат.

MODERN SOCIAL PROBLEMS OF THE POPULATION - RESIDENTS OF POLLUTED TERRITORIES

Tverezovskaia N.T. Bezshanko T.V.

Abstract. The article identifies the types of pollution (physical, biological, chemical) with their brief characteristics; Particular attention is paid to the socio-economic problems of the population according to the results of the survey (Zhytomyr region, Narodnitsky district). Analysis of social problems allowed to formulate recommendations for their elimination.

Key words: social problems, contaminated areas, accident, Chernobyl, categories of people, residents, causes, questioning, result.

УДК 378.4

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ КРИТИЧНОСТІ МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

В.М. ТЕСЛЮК, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tesliuk46@gmail.com

С.С. ЛИТВИНЕНКО, магістрант
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті досліджується рівень критичного мислення студентів Національного університету біоресурсів і природокористування України. У результаті експериментальної роботи визначено рівень критичності мислення вибірки студентів II курсу Національного університету біоресурсів і природокористування України. Висвітлено проблеми педагогічного пошуку методичних підходів для формування критичного мислення у студентів. Визначено наскільки важливо для майбутніх фахівців вміти мислити критично та обумовлено стратегію розвитку критичного мислення, опираючись на методичну підоснову.

Ключові слова: мислення, критичне мислення, коефіцієнт критичності, реактивність, проактивність.

Актуальність (Introduction). Сучасна освіта висуває нові вимоги, відповідно до яких центральною фігурою в освітній установі, її ядром повинен стати учень, студент, слухач, причому який розуміється не абстрактно, не як клас, група або весь навчальний заклад, а розглянутий на рівні окремої людини у всьому її багатстві й різноманітті особистісних інтересів, потреб і устремлінь. Звідси основним завданням системи освіти стає створення сприятливих умов для їхнього прояву й задоволення.

Однак дотепер багато викладачів продовжують спиратися на репродуктивні (позбавлені творчого, критичного підходу) методи навчання, серйозно відстаючи від своїх студентів технологічно.

Сьогодні залишається актуальним твердження видатного американського мислителя минулого століття Джона Дьюї, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні інформації учням, а у тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення, навички мислення, котрі дають змогу адекватно оцінювати нові обставини й формувати стратегію подолання проблем, які у них криються [4].

Питання розвитку критичного мислення студентів в нашій країні набувають значної ваги. Причинами є: інформаційний тиск і численні спроби інформаційного маніпулювання свідомістю громадян. Відсутність системної роботи з медіаграмотністю, нездатність більшості дорослих відрізнити факти від думки, виявити недостовірну інформацію, так само як і нездатність знайти потрібну інформацію, проаналізувати та систематизувати її і представити в усній чи письмовій формі – є наслідком недостатньої уваги до цих питань в середній та вищій школах [3].